

THEORETICAL BASIS OF THE MULTIMODAL APPROACH¹¹²

Assoc. Prof. Galina (Lina) Lecheva, PhD

Department of Technical and Natural Sciences, Silistra Branch,

“Angel Kanchev” University of Ruse

Phone: 086-821 521

E-mail: glecheva@uni-ruse.bg

***Abstract:** The concept of multimodality emerged at the end of the 20th century as a response to the need to analyze and understand communication processes in the context of an increasingly visual and digital presence in society. It is based on the understanding that communication is not carried out solely through language, but through a combination of different modalities – text, image, sound, gesture, movement, spatial arrangement.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Концепцията за мултимодалността възниква в края на XX век като отговор на необходимостта да се анализират и разбират комуникационните процеси в условията на нарастващо визуално и дигитално присъствие в обществото. Тя се основава на разбирането, че комуникацията не се осъществява единствено чрез езика, а чрез съчетание от различни модалности – текст, образ, звук, жест, движение, пространствено оформление и др.

Пионери в развитието на мултимодалната теория са учени като Гюнтер Крес и Тео ван Лиувен, които през 90-те години формулират основите на мултимодалния дискурсен анализ. Те подчертават, че всяка модалност има своя граматика и комуникативна стойност, а смисълът се изгражда чрез взаимодействието между тях.

ИЗЛОЖЕНИЕ

С развитието на дигиталните технологии мултимодалността придобива ново измерение – тя става не само обект на анализ, но и педагогически инструмент. В образователния контекст мултимодалността се свързва с концепции като мултимодална грамотност, дигитална педагогика и учене чрез преживяване (експериментално обучение), които поставят учещия в центъра на активен, ангажиран и смислен учебен процес.

Днес мултимодалността се разглежда като ключов компонент на съвременното образование, особено в подготовката на учители, които трябва да умеят да създават, анализират и преподават съдържание в различни комуникационни формати, съобразени с нуждите на дигиталното поколение.

Историческо развитие - традиционното образование поставя акцент върху текст и устна реч. През **20-ти век** в образованието навлизат аудиовизуални средства – филми, радио, телевизия. През **дигитална ера** използваме мултимедийни презентации, онлайн платформи, виртуална реалност, наблюдава се интеграция на мултимодални ресурси – интерактивни дъски, симулации, геймификация. Историческото развитие показва, че мултимодалността не е нова концепция, но нейното значение нараства с технологичния напредък.

Класификации на мултимодалността

По сетивни канали:

- **визуална модалност:** графики, диаграми, снимки, видео;
- **слухова модалност:** лекции, музика, аудио записи;

¹¹² Докладът е представен пред секция „Съвременен чуждоезиково обучение, методика, педагогика и психология“ на 64-тата научна конференция на Русенския университет „Ангел Кънчев“ и Съюза на учените-Русе на 17 октомври 2025 година с оригинално заглавие на български език: ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ НА МУЛТИМОДАЛНИЯ ПОДХОД

- **кинестетична модалност:** практическа работа, експерименти, ролеви игри;
- **тактилна модалност:** модели, макети, 3D принтиране.

По технологични средства

- **аналогови:** книги, чертежи, физически модели;
- **дигитални:** презентации, онлайн курсове, виртуални лаборатории;
- **интерактивни:** симулации, AR/VR, геймифицирани платформи;

По педагогически цели

- **информационна модалност:** представяне на знания;
- **комуникативна модалност:** дискусии, групов работа;
- **Практическа модалност:** упражнения, експерименти;
- **рефлексивна модалност:** дневници, портфолиа, самооценка.

По когнитивни процеси

- **запаметяване:** мнемонични техники, визуални карти.
- **разбиране:** комбиниране на текст и образ.

Приложение на мултимодалността

Лингвистичен и семиотичен подход

Крес и Ван Лийуен (2001) определят мултимодалността като „съвместното използване на различни знакови системи – език, образ, звук, движение – за изграждане на смисъл“. В образованието това означава, че знанието може да бъде представено чрез текст, диаграми, аудио записи, видео материали и практически дейности.

Психологически подход

Ричард Майер (2009) развива когнитивната теория за мултимедийното учене, според която комбинирането на думи и изображения води до по-добро разбиране и запаметяване. Той се основава на принципа на „двойното кодиране“ – информацията се обработва едновременно в вербална и визуална система, което увеличава вероятността за дълготрайно запаметяване.

Педагогически подход

В педагогиката мултимодалността се разглежда като стратегия за включване на различни канали и ресурси в учебния процес, за да се отговори на разнообразните потребности на учениците. Тя е свързана с идеята за диференцирано обучение и универсален дизайн за учене (UDL), който гарантира достъпност и включване на всички учащи.

В педагогиката мултимодалността се разглежда като стратегия за включване на различни канали и ресурси в учебния процес, за да се отговори на разнообразните потребности на учениците. Тя е свързана с идеята за диференцирано обучение и универсален дизайн за учене (UDL), който гарантира достъпност и включване на всички учащи.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Мултимодалният подход в обучението се утвърждава като една от най-значимите съвременни педагогически парадигми, защото съчетава различни канали за възприемане и обработка на информация – визуални, аудиални, кинестетични и дигитални. Теоретичните му основи стъпват върху идеята, че ученето е комплексен процес, в който взаимодействат когнитивни, емоционални и социални фактори.

Мултимодалният подход не е просто методическа техника, а цялостна философия на обучението, която поставя ученика в центъра на процеса и му предоставя богат спектър от средства за активно и осмислено участие. Теоретичните му основи доказват, че разнообразието в каналите на възприемане е ключ към ефективното образование в XXI век.

REFERENCES

Anderson, D. (2003). Prosumer approaches to new media composition: Consumption and production in continuum. *Kairos: A Journal of Rhetoric, Technology & Pedagogy*, 8(1). Retrieved from <http://kairos.technorhetoric.net/8.1/coverweb/anderson/> □ Arola, K. L., Sheppard, J., & Ball, C. (2014). *Writer/Designer: A guide to making multimodal projects*. Bedford/St. Martin's.

- Bezemer, J., & Kress, G. (2016). *Multimodality, learning and communication: A social semiotic frame*. Routledge.
- Jewitt, C. (2008). Multimodality and literacy in school classrooms. *Review of Research in Education*, 32(1), 241–267. <https://doi.org/10.3102/0091732X07310586>
- Lu, Z. (2023). A theory of multimodal learning. arXiv preprint arXiv:2309.12458. <https://arxiv.org/abs/2309.12458>
- Mayer, R. E. (2009). *Multimedia learning* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- New London Group. (1996). A pedagogy of multiliteracies: Designing social futures. *Harvard Educational Review*, 66(1), 60–92. <https://doi.org/10.17763/haer.66.1.17370n67v22j160u>
- Selander, S., & Kress, G. (2010). *Design for learning: A multimodal perspective*. Sense Publishers